

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Judicium Ecclesiasticum Seu Decretalium Gregorij IX.
Pont. Max. Liber II.**

Schmalzgrueber, Franz

Ingolstadii, 1726

Titulus VII. De Juramento Calumniæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74990](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74990)

TITULUS VII.

De Furamento Calumnia.

SUMMARIUM.

1. Quid sit Calumniari?
2. Quid Furamentum Calumnie, & quotuplex?
3. Hujus finis, objectum, effectus.
4. Necessitas.
5. An per rescriptum Principis, Renuntiationem partium, aut consuetudinem necessitas ejusdem tolli possit?
6. Quis jurare de calumnia debeat?
7. An omnis Actor, & Reus?
8. An etiam Clerici?
9. Et Episcopi?

10. Quis, quando Actor, vel Reus est Universalis?
11. An etiam Procurator particularis admitti ad Furamentum hoc possit?
12. In quibus causis prestari debeat?
13. Quando?
14. Quomodo?
15. Poena recusantium.
16. An istam incurrat Principalis, quando jurare detrectat Procurator?
17. An jurans de Calumnia liberetur à solvendis expensis?

Titulus hic de Furamento Calumnie inscribitur; quia post litem utrimque contestatam imponitur Juramentum, quod, quia per illud litigantes jurant se, litem non suscepisse animo calumniandi, Calumnie Furamentum Latine, Germanice *der Eyd für gefärdete* dicitur.

Porro vox Calumniari aliter sumitur in Criminalibus, aliter in Civilibus: in Criminalibus aliud nihil est, quam falsa crimina intentare, ut dicitur l. *accusatorum* i. §. *calumniari* i. ff. ad S. C. *Turpill.* In Civilibus verò est per meras frustrationes negotiorum differre, vel per fraudem alios litibus vexare: unde Calumniatores appellati sunt, qui per fraudem, & frustrationem alios vexant litibus, ut habetur l. *si calvitur* 239. ff. de *V. S.* Ad hanc Calumniam præcavendam Juramentum calumnie introductum est, & hoc deponitur ab Actore & Reo: Actor jurat non calumniandi animo se litem movere, sed existimando se bonam habere causam; reus verò jurat, quòd putet se bonam instantiam ur̄i ad relucendum, i. e. resistere actori, existimando se jus habere l. *cùm* §. *Judices* 2. princ. C. de *juram. propt. calum.*

Quæritur 1. quid, & quotuplex sit Furamentum calumnie? 1. Est Furamentum, quo partes litigantes jurant, quòd in *Judicio tam agendo, quam excipiendo, & defendendo absque fraude, & calumnia versari, omni- que bona fide peragere velint; vel ut alij brevius: Est Furamentum à litigantibus super causâ bonâ fide susceptâ, & deinceps prosequendâ præstandum.* Ita quoad rem omnes. Dividitur ab aliquibus in generale, & speciale. Generale dicunt illud, quod super tota causa præstat; Speciale, quod in qualibet parte Judicij deponitur super certo actu, exigente Adversario: & hoc iterum duplex est; Furamentum Veritatis, & Furamentum Malitiæ. Sed prout hæc duo Furamenta continentur, Furamentum calumnie latè accipitur; nam simpliciter prolata vox ista significat Furamentum

Calumnie generale, quod plurimum à reliquis duobus distinet.

A Furamento Veritatis quidem 1. quia Furamentum Calumnie, ut n. seq. dicam, plura capitula continet; Furamentum Veritatis hoc solum habet, quòd jurans velit veritatem dicere. 2. Furamentum calumnie est Furamentum credulitatis, quo quis jurat se credere, quòd bonam habeat causam; Furamentum veritatis verò est de scientia, & de veritate, quam Jurans scit, dicenda. 3. In Furamento Calumnie non conceditur dilatio; quia statim potest litigator dicere *credo*, vel *non credo*: at in Furamento veritatis dilatio concedi debet; quia hæc necessaria esse potest ad veritatem investigandam. 4. Furamentum Calumnie olim præstabatur solum in Causis Civilibus, & pecuniarijs; Furamentum Veritatis etiam in causis Criminalibus, item in Spiritualibus, & quæ his annexæ sunt.

A Furamento malitiæ Furamentum Calumnie proprie, & strictè acceptum distinet 1. Quia Furamentum malitiæ præstatur ante, vel post litem contestationem; Furamentum Calumnie solum post illam. 2. Furamentum Calumnie regulariter præstatur tantum semel in eadem causa; Furamentum Malitiæ toties, quoties est præsumptio contra partem litigantem, quòd aliquid malitiosè dicat, aut faciat in causa. 3. Furamentum calumnie antiquo Jure (nam quid novo Jure de eo sit, dicam infra n. 12.) locum solummodo habet, ut paulò antea dictum est, in causis profanis, & civilibus; Furamentum malitiæ etiam in Ecclesiasticis, & Spiritualibus. 4. Furamentum calumnie concernit totum negotium, seu litem; Furamentum malitiæ tantummodo partem negotij, seu litem suspectam.

Quæritur 2. quis sit Finis, Objectum, & Effectus Furamenti Calumnie? 1. Finis est quadruplex.

1. & præcipue, ut eliciatur veritas c. *ex literis* 32. de *Jurejur.*
2. Ut timore

timore juramenti contentiosa litigantis instantia compefcatur, ut ait Imperator *l. in omnibus 1. C. b. tit.* 3. Ut metu perjurij non efficiatur litigator immemor suæ salutis *l. cum § Judices 2. C. eod.* 4. Ut sit dirimendarum controversiarum remedium, & litium compendium. Et summam, ut calumniosæ lites omittantur, partes probationibus exonerentur, veritas causæ manifestetur.

Objectum illius quinque capitulis comprehenditur. 1. Enim tam Actor, quam Reus jurare debent, quod credant se justam habere causam, & foveri *l. cum § Judices cit. in princ.* 2. Quod in judicio interrogatus veritatem respondebit de omnibus, nempe, ut bene notat Haun. *tom. 5. de J. § J. tr. 3. n. 454.* de quibus interrogabitur juridicè. *Novell. 49. c. 3. & Novell. 124. c. 1.*

3. Quod non utetur falsa probatione, nec ab Adversario suo exiget ullam probationem superfluum, & quam non existimaverit pro veritate necessariam. *Auth. in isto C. b. tit.* 4. Quod nil penitus patrocinij causâ Judicibus, vel alijs personis pro causa dederit, aut promiserit, aut daturus sit per se, vel per alios, præterquam Advocatis salaria, cæterisque personis, quibus à Jure dari permittitur. *Auth. principales C. eod. & Novell. 124. cit.* 5. Quod calumniosam dilationem non petet, animo scilicet causam protrahendi, seu differendi Judicij causâ *l. in omnibus 1. C. eod.* Quæ omnia Glossa in *c. 1. V. calumnia h. tit.* his verbis comprehendit.

Illud juretur, quod lis sibi justa videtur: Et si queretur, verum non inficietur. Nil promittetur; nec falsa probatio datur.

Ut lis tardetur, dilatio nulla petetur.

Addunt aliqui 6. quod temere non sit appellaturus, ut in multis Germaniæ Curijs usu receptum testis est Mynsing. *cent. 3. obs. 56.*

Effectus denique Juramenti calumniæ est, ut si præstitum sit, jurantem ab omni calumniæ suspitione, sive à tacita, seu præsumpta calumnia excuset: à tacita, inquam, & præsumpta; nam ab evidenti, & expressa calumnia non excuset, sed hanc committens in causâ processu, non obstante Juramento calumniæ, quod præstitit, finitâ causâ, tanquam calumniator, criminaliter accusari, & puniri potest. Marant. *de ord. Judic. p. 6. de Juram. cal. n. 13.* Zesl. *hic n. 8.* Pirh. *n. 35.* König *n. 25.* Contrà qui illud, postquam ab eo petitum est, præstare renuit, temere, & calumniandi animo judicium subire præsumitur: & propterea litigantes Principales, id recusantes, damno litis coërentur, ut Actor quidem, quasi improbus litigator, cadat ab instituta actione; Reus verò in causis Civilibus, & profanis pro confesso habeatur, ut infra latius *n. 14.*

4. Queritur 3. an Juramentum Calumniæ necessario præstari debeat? Si ab al-

terutra parte litigantium petitum fuerit, necessario præstari debet, ita ut eo casu omis- sum vitiet totum processum, & sententiam latam reddat nullam, licet etiam cum Juramento fuerit responsum Positionibus. Ita Gratian. *Discept. forens. c. 208. n. 15.* Menoch. *de arbitr. l. 1. q. 20. per totam*, Ridolphin. *prax. p. 1. c. 3. n. 96.* § seqq. Passerin. *in c. 1. h. tit. in 6. n. 18.* § 19. Sabell. *S. Juramentum n. 19.* & hoc teste decisum in Rotap. *2. divers. decis. 281. n. 4.* & colligitur ex *l. cum § Judices 2. S. sed quia veremur 4. C. b. tit.* Pò- restque ad hoc præstandum Judex partem id recusantem cogere: neque parti coactâ à tali Decreto, quo ei mandatur præstatio hujus Juramenti, permittum est appellare; quia appellatio solum datur à gravamine. Atqui non gravat Judex, dum præcipit fieri, quod Lex jubet. Passerin. *in c. 1. cit. n. 11.* Excipitur, nisi causa justa allegetur à parte recusante jurare; nam hoc casu, si Judex cogat, insuper habita recusatione, gravamen infert recusanti, & conf. huic appellatio permiffa erit. Passerin. *l. cit.*

Addidi, vitari processum, & sententiam ex omissione Juramenti calumniæ: quod intel- lige, non omnino, sed solum, in quantum est ad favorem ejus, qui jurare reculavit. Passerin. *l. cit. n. 22.* Imò aliquando nec huic recusatō Juramenti nocet, & hoc præcipue in quadruplici casu. 1. Quando sententia justa est; hæc enim ob recusationem Ju- ramenti calumniæ non annullatur. Sabell. *summ. S. Juramentum n. 19.* 2. Quando ex actis constat de bono jure illius, pro quo lata est sententia; nam quando ex actis constat de bono jure, talis nullitas non attenditur. Passerin. *l. cit. n. 18.* Sabell. *n. 19. cit.* & apud hunc Mareschott. *var. resol. l. 1. c. 47.* 3.

Quando pars negat præstare Juramentum calumniæ petitum modo, aut tempore indebito, e. g. ante contestationem litis; quia ante contestationem litis non possunt partes cogi ad jurandum super tota causa. Butrio. *in c. 1. h. tit. n. 19.* Abb. *ibid. n. 4. not. 3.* Passerin. *l. cit. n. 22.* 4. Quando non repetitur protestatio ad singulos actus Judiciales post petitionem Juramenti calumniæ secutos; censetur enim pars, quæ prius Juramentum calumniæ præstari petijt, ab hac sua petitione recessisse. Passerin. *n. 18.*

Disputant hic aliqui, quo Jure Divino, an humano inducta sit necessitas Juramenti calumniæ? Et Divino quidem, eoque juxta aliquos naturali inductam esse contendit Puteus *decis. 398. n. 3.* Menoch. *de arbitr. l. 1. q. 20. n. 2.* & plures alij, quos refert Scaccia. *l. 2. c. 1. q. 15. n. 123.* Et probant hoc 1. ex textu Exod. *22. ubi casu, quo res apud aliquem deposita furto sublata est, depositurus jubetur jurare, quod non extenderit manum suam in rem proximi sui ad perpetrandam fraudem.* 2. Quia de jure naturali est, ut nullus calumniatur proximum. &

& contra iustitiam nihil petat, aut repellat in iudicio.

3. Quia Juramentum hoc institutum fuit ad communem utilitatem, & saltem originem ducit à Lege naturali. Sed revera argumentis istis non evincunt intentum.

Ad 1. Præterquam quod Lex illa Judicialis fuerit, & conf. per Christum abolita, ibi sermo est de Juramento decisorio dando ab eo, qui rem alterius in custodiam habuit.

Ad 2. Aliud est neminem calumniari, aliud jurare, quod calumniari non velit: primum de Jure naturali esse, nemo dubitat; alterum negatur esse de jure naturali.

Ad 3. Originem ducere à Lege naturali commune est omni Legi positivæ iustæ; nam positivæ leges non sunt, nisi conclusiones autoritate Legislatoris à Jure naturali deductæ.

Quare melius cum Abb. in c. 5. h. tit. n. 10. Gaill. l. 1. obs. 85. n. 8. Passerin. in c. 1. h. tit. in 6. n. 3. & alijs apud istum dicitur, necessitatem istam solum introduci Jure positivo humano.

Quæritur 4. An per Rescriptum Principis, Renuntiationem partium, aut consuetudinem induci possit, ut partes de calumnia vitanda non jurent? Tria membra Quæstio præfens continet.

Ad 1. dico, per Rescriptum Principis tolli Juramentum calumniæ posse. Ita Abb. in c. 5. h. tit. n. 10. Gaill. l. 1. obs. 85. n. 8. Pirh. hic. n. 7. Sannig c. 1. n. 6.

Ratio est; quia, ut n. præc. dixi, inductum est Jure positivo humano, cui Princeps derogare potest. Dixi per Rescriptum Principis; nam Princeps solum hoc potest, non inferior Principe, etsi is sit Legatus Principis.

Ad 2. distinguendum est inter Renuntiationem tacitam, & expressam. Tacite Juramentum istud remitti posse, neque eo casu, quo illud omittitur, quando id partes non exigunt à se invicem, Processum propterea vitari, satis convenit inter DD. & expressè docent Vivian. in c. 1. h. tit. in 6. Marant. p. 6. tit. de Juram. calumn. n. 2. Gaill. l. 1. obs. 85. n. 2. Pax Jordan. tit. 7. n. 26. Henr. Canif. Summ. h. tit. §. 5. Laym. in c. 1. eod. in 6. n. 3. Passerin. ibid. n. 6. §. 18. Estque hoc teste decisum in Rota decis. 4. aliàs 664. de Juram. calumn.

Patet clarè ex c. si de calumnia 1. §. propter h. tit. in 6. ibi: Propter omissum quoque tacite in tota causa calumniæ Juramentum Judicialis processus, aliàs factus legitime, non est nullus, nec etiam annullandus. Cujus ratio esse creditur; quia finis, ob quem inductum est Juramentum Calumniæ, obtineri censetur, si modò partes in continuo sint metu, ne Juramentum, tacite hæcenus dissimulatum, exigatur.

Major difficultas est, an remitti possit per pactum expressum? Et ratio dubitandi est.

1. Quia inductum videtur in favorem partium, quæ proinde juri suo renuntiare poterunt c. si de terra 6. de privil.

2. Quia Juramentum hoc non est de substantia

Judicij, cum, ut paulò antea dictum est, tacite remitti possit, & sic omissum Processum non vitet.

3. Quia taciti, & expressi est eadem vis. Igitur eo ipso, quod tacite remitti possit, remitti etiam expressè poterit.

Sed respondendum negativè. Ita præter cit. cum communissima docent Riddolphin. prax. p. 1. c. 8. n. 98. Brunneinan. in Auth. in isto C. h. tit. n. 23. Gonz. in c. fin. eod. n. 5. Haun. tom. 5. def. §. J. tr. 3. n. 457. Zoesl. hic n. 8. Engl. n. 3. König n. 24. Schamb. n. 5. Sannig c. 1. n. 5. Wielt. n. 18. & novissimè Clariss. P. Schmier de Process. Judic. c. 6. n. 8. §. 9. & constat ex l. cum §. Judices 2. §. sed quia 4. C. h. tit. Ratio est, quia Juramentum hoc, ut n. 3. dictum est, est inductum, ut fraudes evitentur in Judicij, & ne veritas occultetur; conf. ob bonum publicum, sed quod inductum est intuitu boni publici, pactis privatorum tolli, & remitti nequit. Ergo &c.

Neque contrarium probant rationes dubitandi allatæ. Ad 1. Ea cadit ex modò dictis.

Ad 2. Esto, quod, cum Juramentum hoc non exigitur, non sit de substantia Judicij, ad hanc tamen pertinet præstatio exacti, ejusque omisio processum vitiat, ut patet c. n. præc.

Ad 3. Disparitas est, quia expressa renuntiat'o invitatur ad delinquendum, concedendo ei facultatem ad liberius calumniandum; at non ita renuntiat'o tacita, quippe cum sic remissum tacite exigi à parte, & imponi à Judice ex officio possit in quacunque litis parte usque ad sententiam, ut infra n. 13. dicam. Unde Juramenti istius remissio accensebitur illis casibus, quibus plus operatur tacitum, quam expressum.

Ad 3. affirmativam defendunt Gonzal. in c. fin. h. tit. n. 5. Brunneinan. in process. c. 15. n. 6. Fleck. in Biblioth. l. 5. tit. 44. n. 21. König hic n. 7. & novissimè P. Schmier l. cit. n. 13. & duobus seqq. Rationem dant, quia Juramentum hoc, ut n. præc. dictum est, est inductum Jure merè positivo humano; quæ autem hoc Jure inducta sunt, ut statuto Principis, ita consuetudine contraria tolli possunt. Conf. ex praxi Tribunalium Galliæ, & quorundam Belgij, à quorum usu Juramentum hoc recessisse testis est Corvinus Enarrat. C. h. tit. in fin.

Sed retinenda est negativa sententia, quam etiam tuentur Abb. in c. ceterum 5. h. tit. n. 3. §. 9. Henric. Canif. Summ. h. tit. §. 5. Gaill. l. 1. obs. 85. n. 3. Pax Jordan. tit. 7. n. 29. Perez. in C. h. tit. n. 11. Laym. in c. ceterum cit. n. 2. Barb. ibid. n. 5. Passerin. in c. 1. eod. in 6. n. 19. Pirh. hic n. 7. Schamb. n. 7. Sannig c. 1. n. 5. Wielt. n. 19. Reiffenstuel n. 50.

Su- mitur ex c. ceterum cit. Neque obstat, quod textu isto de solis Clericis sit sermo; quia eo expressa ratio generalis, ne veritas occultetur, etiam Laicos comprehendit, cum etiam his ad occultandam veritatem, fraudes-

désque, & calumnias struendas via non sit aperienda.

Exceptio tamen triplex hic facienda est. 1. Si ob hominum alicujus loci probitatem, & fidelitatem videatur sufficere simplex non calumniandi promissio, aut Juramentum de dicenda veritate, præsertim in causis non arduis. Gratian. *Discept. for. tom. 5. c. 909. n. 13.* Sabell. *Summ. S. Juramentum n. 19.* Laym. *l. cit. Wiest. n. 20.* tunc enim cessat ratio, ob quam inductum est hoc Juramentum. 2. Si è contrario tanta sit hominum perveritas, ut occasionem perjurij præberet præceptum istud; tunc enim per consuetudinem, maxime immemorabilem, Lex de Juramento calumnie abrogari potest, & hoc merito; quia lex non debet dare occasionem perjurij; sed potius prohibere Juramentum, quando perjurij subest periculum. Gaill. *l. 1. obs. 85. n. 4.* § 5. Laym. *l. cit. Pirhing n. 7. Wiest. n. 20.* 3. Per consuetudinem induci potest, ut non juretur de calumnia, si partes non exigant; adeo ut neque Judex ordinariè hoc Juramentum deferre, & exigere teneatur, *Idem, qui supra,* & colligitur *arg. c. si de calumnia 1. §. propter 1. b. tit. in 6.*

Neque obstat ratio adverse partis; quia ut consuetudo præjudicare Legi, eamque auferre possit, debet esse rationabilis. Non autem apparet, quomodo consuetudo, tollens Juramentum calumnie, extra casus antè exceptos, rationabilis esse possit, cum occasionem præbeat occultandi veritatem, calumnijs viam aperiat, & causam det prolongandis litibus. Neque paritas est cum statuto, & Lege Principis; cum enim ab hujus voluntate unicè Lex dependeat, idcirco tollere is Legem à se, vel prædecessoribus latam potest pro lubitu: tantam autem vim tollendi Legem consuetudo non habet, sed certis requisitis esse instructa debet, ut adversus Legem prævaleat. *Ad Conf.* Usus ille Gallie, & Belgij vim suam habet vel à statuto expresso Principis, vel si à consuetudine, à tali, quæ sit inducta autoritate publica ejus, qui Juri communi derogare potest: quo modo si inducta, & approbata sit, cum Passerin. *in c. 1. b. tit. in 6. n. 19.* libenter concedo, per eam tolli posse necessitatem jurandi de calumnia.

Quæritur 5. quisnam præstare debeat Juramentum calumnie? *ns.* Regulariter loquendo Juramentum istud præstare debent ipsæ personæ litigantes, sc. Actor, & Reus, modo personam standi in Judicio habeant: & Actor quidem prius, quàm Reus; quia ad litem provocavit. Ita habetur *l. cum §. Judices 2. in princ. C. b. tit. & docent Gloss. ibid. V. §. Actor, Host, in summ. h. tit. n. 2.* Vivian. *in c. 5. eod. tit.* Layman. *ibid. n. 1.* Gonz. *in c. fin. eod. n. 6.* Wefenbec. *C. b. tit. n. 6.* Brunn. *in l. 2. cit. n. 1.* Zœf. *hic n. 3.* Pirh. *n. 8.* Honorius. *n. 5.* Sannig. *c. 2. n. 1.* König. *n. 8.* Wiest. *n. 8.*

Extenditur 1. etiam ad Casum, quo Actor, & Reus non per se, & personaliter, sed per procuratores causam agunt *l. cum §. Judices cit. §. fin. autem 3.* nisi procurator mandatum habeat ad jurandum de calumnia. Hiltrop. *p. 2. tit. 2. §. qui jurent. n. 1.* Imò Jure Civili litigans principalis ne delegare quidem Procuratorem ad jurandum pro se de calumnia poterat, ut patet ex *§. fin. autem cit. ibi: non ante licentiam habeat Actor litem exercendam suo procuratori mandare, nisi prius, actis intervenientibus, in provincia, in qua degit, Sacramentum calumnie subeat.* Dixi de Jure Civili; nam de Jure Canonico, cujus usus quoad hoc passim viget etiam in foro Civili, Procurator ad Jurandum de calumnia admittitur, si speciali mandato instructus sit, prout dicitur *n. 11.*

Extenditur 2. etiam ad hæreses principalium personarum, sc. Actoris, & Rei, si in hos instan ia transijt. *c. in appellationis 2. §. procuratores h. tit. in 6. Auth. principales junct. Gloss. ibid. V. migraverit C. b. tit. Wefenbec. l. cit. Brunnem. in Auth. in isto n. 8. C. b. tit. Pax Jordan. tit. 7. n. 32. Haun. tom. 5. tr. 3. n. 475. Zœf. hic n. 3. Honor. n. 5. Pirh. n. 9. Sannig. c. 2. n. 3. Wiest. n. 8.* Neque obstat 1. quòd defunctus jam præfiterit hoc Juramentum; quia obligatio Juramenti est personalis, nec de persona ad personam transit. Accedit; quia potuit defunctus fuisse in bona fide, hæres autem, vel successor in mala. Igitur æquitas postulat, ut etiam ipse freno juramenti à calumnia inferenda coercetur. Non obstat 2. quòd aliàs hæres eadem in Jure persona censeatur esse cum defuncto; nam quamvis hoc verum sit quoad aliquos effectus, non tamen quoad Juramentum, quod debet esse propria voluntate positum. Non obstat 3. quòd si moriatur Judex, actor, & reo superflite, coram novo Judice repeti à litigantibus hoc Juramentum non debeat; quia non est restrictum, & limitatum ad hanc numero personam Judicis, sed ad causam, & personas litigantium; conf. etsi mutetur Judex, modò eadem sit causa, & litigantes, tota vis Juramenti manet, sicque nulla est ratio illud repetendi.

Quæritur 6. an omnis Actor, & Reus jurare de calumnia debeat? *ns.* Regulariter loquendo debent omnes. Proceditque hoc etiam de eo, qui voto se obstrinxit ad nunquam jurandum, ut contra quosdam melius sentiunt Pax Jordan. *l. 14. tit. 7. n. 41.* Haun. *tr. 3. n. 479.* Wiest. *hic n. 17.* & ratio est, quia aliàs Leges, imponentes Juramentum calumnie propter utilitatem publicam, à privatis facile eluderentur. Neque opus est hoc casu dispensatione Episcopi, ut voluit Jordanus *l. cit.* quia ejus voti obligatio se non extendit ad Juramentum calumnie, aut quatenus se ad istud extendit, non est de meliore bono, cum Juramentum hoc,

exigente Justitia, præstare sit melius, quam non jurare.

Dixi Regulariter; nam varias exceptiones hic faciunt Doctores. Et 1. quidem excipiuntur Principes; quia eorum dignitas excludit suspicionem calumnie. Gonzal. in c. fin. h. tit. n. 6. Haun. l. cit. n. 466. König hic n. 12. Wiest. n. 16.

2. Procurator filii, non quidem de Jure communi; in hoc enim ipsi Juramentum istud nuspian remissum reperitur: sed de consuetudine, de qua testatur Gaill. l. 1. obs. 90. n. 9. Vall. hic §. 1. n. 1. Schambog. n. 13. & merito; quia & personæ qualitas, & officij necessitas præsumptionem calumnie in Procuratore filii Imperialis excludit. 3. Dominus feudi cum Vasallo litigans, & Vasallus Dominum conveniens l. 2. feud. tit. 33. §. 1. Schambog. Wiest. l. cit. Ratio est, quia utrumque summum honorem debent. Excipitur casus, quo injuriam passus Vasallus à Domino feudi est; nam eo casu Juramentum calumnie præstari debere docet Borcholt, & ita usum receptum est.

Dubium est, an Juramentum istud præstare etiam debeant Parentes, & Patroni, si in causis permittis litigent in Judicio cum liberis, & libertis? Rationem dubitandi facit 1. Novell. 4. c. fin. ubi Juramentum calumnie omni personæ litiganti præstandum discretè asseritur. 2. l. quoties 14. ff. de jurejur. ubi Paulus asserit, Juramentum in rem nec parenti, nec patrono remitti. 3. l. jusjurandum 34. ff. eod. ubi Ulpianus, Hoc jusjurandum, inquit, de calumnia neque patrono, neque parentibus remittitur. 4. Ratio; quia tali casu Parentes, & Patroni exigere Juramentum istud possunt à Liberis, & Libertis. Igitur cum correlativa sint, in quibus dispositum de uno etiam ad alterum protendendum est, etiam Liberi, & Liberti exigere illud à Parentibus, & Patronis poterunt.

Sed merito negatur hæc obligatio in Parentibus, & Patronis ob claros textus l. licet 7. §. nec deferentes 3. §. seq. ff. de obseq. parent. §. patron. præstand. l. si patronus 16. ff. de jurejur. l. de die 8. §. jubetur 5. ff. qui satisd. cog. l. qui bona 13. §. sed si 14. ff. de damn. infect. Consentiant DD. nominatim Gloss. in l. 2. v. movisti C. h. tit. Gonz. in c. fin. eod. n. 6. Brunnem. in l. si patronus cit. n. 2. Zœs. ff. de jurejur. n. 32. Haun. tr. 3. n. 463. Pirh. hic n. 24. König n. 12. Wiest. n. 14. & novissimè P. Schmier de Process. c. 6. n. 39. §. seqq. Rationem sanctioni huic dedit reverentia his personis debita; nam sanctior, & honestior liberis debet esse persona Patris, & libertis persona Patroni, quam ut suspicari debeant, quidquam illos calumniandi animo attenturos.

Neque contrarium evincunt textus, & ratio allata pro ratione dubitandi. Ad 1. textus ille, ut cum anterioribus Juribus concilietur, intelligendus est de personis

tantum illis, quibus reverentia non debetur juxta l. sed §. posteriores 28. ff. de Legib. Obrecht de Juram. cal. c. 5. Wiest. n. 14. hic. Ad 2. Inter Juramentum in rem, & Juramentum calumnie latum intercedit discrimen; quia Juramentum in rem deferens parenti, vel patrono, eos causa Judices facit, consilium non minus ipsis, quam sibi credit; at Juramentum calumnie exigens ab Adversario calumniam se metuere profitetur, quod reverentia parenti, & patrono debite adversatur.

Ad 3. in alijs Codicibus pro neque legitur Equè ita: Equè patrono, & parentibus remittitur: quam lectionem cum alijs amplectitur Bald. in l. 2. C. h. tit. Cujacius l. 9. obs. c. 37. Nicol. Roer. c. 3. h. tit. q. 2. n. 14. Zœs. Brunnem. Wiest. l. cit. Sed etiam reventa vulgari lectione, varia ad hunc textum esse responsio potest. Verisimilior videtur, quam assert Gonzal. l. cit. ubi putat regulariter hoc Juramentum remitti patrono, & parentibus, nisi ipsi Juramentum liberis, vel libertis secum litigantibus deferant; tunc enim existimant nec ipsos à Juramento calumnie præstando excusari: quod videtur colligi ex ipso textu; nam post verba Qui jusjurandum deserit, prior de calumnia debet jurare, si hoc exigatur, deinde sic ei jurabitur, statim subjungitur, Hoc jusjurandum de calumnia (subintellige, si deferant Juramentum decisorium, & ab illis exigatur juramentum calumnie) neque patrono, neque parentibus remittitur. Ad 4. Principium illud de correlativis sæpe fallit, & exempla sunt obvia; licet enim filius opus habeat veniã ad conveniendum patrem, non tamen pater veniã opus habeat ad conveniendum filium &c. In nostro casu Parentes, & Patroni liberantur ab obligatione præstandi Juramentum calumnie, non verò Liberi, & Liberti ob reverentiam, quam hi illis debent, & sic obrationem, quæ in Liberi, & Liberti pro liberatione ipsorum non militat.

Quæritur 7. utrum etiam Clerici Juramentum Calumnie præstare debeant? cum distinctione: Vel enim coram Judice suo, seu proprio Ecclesiastico litigant, vel coram alieno. Si hoc secundum, de calumnia jurare non possunt sine speciali licentia sui Ordinarij, vel Prælati. Gloss. fin. in c. inherentes 1. h. tit. Abb. ibid. n. 20. Vivian. in Ration. v. non debet. Laym. n. 10. Barb. n. 4. Wessensbec. C. eod. n. 6. Honor. hic n. 5. Pirh. n. 11. Engl. n. 4. Sannig. c. 2. n. 5. Wiest. n. 12. & alij ab his cit. Colligitur ex c. inherentes cit. ubi generaliter dicitur, quod Clericus, inconsulto Prælato suo, minimè jurare audeat; quia, ut ait Gloss. cit. non potest in Judicem non suum consentire. Accedit, quia sic major est reverentia Juramento, & Clericus non facile pejerat. Responsio multo magis vera est, quando Clerici litigant coram Judice Laico, ut habetur can. nullus 22. junctâ Gloss. v. Laico caus. 22. q. 5. &

notat Laym. l. cit. n. 9. cum cæteris allegatis. Ratio est, quia juramentum Judiciale est coactivum, & necessarium, quod à Judice imponitur partibus litigantibus. Non est autem decens, ut Judex Laicus talem potestatem exerceat in Clericos sine licentia Episcopi, vel Prælati Ecclesiastici. Ergo &c.

Si verò primum contingat, & coram Judice proprio litiget Clericus, iterum distinctione opus est; Velenim agitur in Judicio de causa Ecclesiæ, vel de causa propria ipsius Clerici. Si de causa Ecclesiæ, non tenetur ipse Clericus e.g. Abbas, vel Prælati jurare de calumnia personaliter, sed sufficit, si Syndicus, vel procurator, generaliter constitutus ad causas Ecclesiæ, Juramentum Calumniae præstet c. Imperatorum 4. & c. fin. h. tit.

Si verò agatur de causa propria ipsius Clerici, potest, & debet jurare sive per se, sive per Procuratorem à se specialiter constitutum cum speciali mandato jurandi in animam constituentis c. fin. cit. imò eo casu magis decens est, ut Clericus per se ipsum, & non per alium hoc Juramentum præstet: & ratio est, quia in causa propria censetur melius informatus esse.

Hæc responsio est satis certa: quatuor tamen circa hanc advertenda sunt. 1. Id, quod hic dictum est de Clericis, procedere etiam in Religiosis; quia etiam ipsi Clericorum nomine comprehenduntur, cum materia est favorabilis. Sumitur ex c. inhaerentes cit. ubi Henricus Imp. & post eum Honorius II. Constitutionem Marciani, quod Clerici non debeant in judicio compelli ad jurandum, interpretatur etiam de Religiosis utriusque sexus.

Advert. 2. responsionem solum procedere de Juramento in Judicio; nam, si contractus ineant cum Laicis, possunt jurare Clerici etiam sine autoritate, & consensu Episcopi, ut l. cit. notant Vivian. Laym. Pirh. Ratio est, quia hoc Juramentum est voluntarium, & nullo Jure prohibetur Clerico. Et hinc regulam universalem hanc ponit Wagnerck in c. cit. not. 4. quod justa causa exigente, possit Clericus sine licentia Superioris jurare, ubicunque illud à Lege expressè non prohibetur: & ratio est, quia in his, quæ sunt è genere permissorum, omnia intelliguntur permissa, nisi sint expressè prohibita c. inter corporalia 2. de translat. Episc. sed actus jurandi ex justa causa Lege naturæ indistinctè permissus est omnibus c. etsi Christus 26. de Jurejur. imò quandoque Jure positivo præcipitur, ut num. 4. dictum est. Igitur nisi speciali Lege prohibeatur Clericis, possunt jurare, imò quandoque debent, quando illud Lex jubet, & huic per consuetudinem non est derogatum quoad Clericos.

Advert. 3. si Clerici absque licentia

Ordinarij, Religiosi absque licentia sui Prælati in Judicio jurent coram Judice non suo, sive Ecclesiastico, sive seculari, non ideo vitari processum, aut Judicium irritum fieri. Gloss. fin. cit. Abb. n. 17. Laym. n. 9. Barb. n. 2. Pirh. n. 11. & ratio est, quia plura sunt prohibita, quæ tamen si fiant, invalidum non faciunt actum.

Advert. 4. responsionem procedere de Jure Ordinario; nam ut bene advertit Laym. n. 10. in plerisque Ecclesijs usu sublatum est, ut requiratur licentia Superioris ad jurandum, cum Judex est Ecclesiasticus, etsi ille non sit proprius: atque hinc, ubi viget hæc consuetudo, observari potest.

Quæritur 8. quid sentiendum de Episcopo, cum in Judicio litem habet? N. si per seipsum litigare velit in judicio, & hoc gravitas causæ petat, etiam ipse personaliter Juramentum calumniæ debet edere, prout statuitur c. fin. h. tit. & notat ibidem Gloss. V. per seipsum. Vivian. V. Episcopus. Laym. n. 1. Barb. n. 1. Honor. n. 5. Pirh. n. 13. Sannig c. 2. n. 4. Neque ad hoc amplius opus est speciali licentia Papæ, ut Barb. l. cit. n. 7. advertit. Ratio responsionis est; quia hoc Juramentum est accessorium ad litem prosecutionem, cum sine illo casu, quo petitum à parte est, lis expediri nequeat. Neque obstat c. inhaerentes 1. h. tit. ubi dicitur, quod Episcopus non debeat jurare, sed alijs officium jurandi delegare; nam excipi debet, nisi per seipsum litigare velit, ut ita Jura Juribus concordentur.

Dixi autem, si per seipsum litigare velit; magis enim decens, & conveniens est, ut per Syndicum agat in Judicio, & per eum juret, prout l. cit. advertunt Laym. Pirh. Sannig, & sumitur ex can. fin. caus. 5. q. 3. ubi idem statuitur de Sacerdotibus, & decernitur, ut & ipsi per Advocatum, vel Procuratorem agant, & jurent. Simile privilegium Jure Civili l. quicumque 25. junctâ Auth. hoc jus C. de procurat. concessum est personis Illustribus. Ratio est; quia Judex sedere in Judicio debet, Actor verò & Reus stare; non decet autem, ut personæ Illustres stent, & multo minus Episcopi. Igitur magis decet, ut per alium in Judicio agant. Excipiuntur Causæ criminales; nam ibi per se comparere in Judicio, & personaliter agere, ac respondere Episcopi, & Sacerdotes debent, ut innuitur can. fin. cit. & notant Laym. Pirh. cum alijs supra: & idem est de Personis Illustribus.

Addidi, si gravitas causæ petat; nam si causæ sint ordinariæ, & leves, nec Episcopi, nec Presbyteri tenentur præstare Juramentum propriè dictum, sed sufficit, si faciant promissionem per sanctam Consecrationem, vulgò bey ihren geistlichen Ehren/ und Würden. Laym. in c. 1. h. tit. n. 8. Gonzal. in c. fin. eod. n. 11. Pirh. hic n. 14. Et ratio

ratio est, quia Sacerdotes levi ex causa jurare non debent; & licet hac formula non contineat Juramentum, non minùs tamen promissio, sub hac formula facta, à talibus personis excellentibus observari debet, quàm alij observant Juramenta.

10 Quæritur 9. quis jurare debeat, quando Actor, vel Reus est Universitas vel Ecclesiastica, ut Abbas, & Conventus Regularis, vel secularis, ut Civitas, aut alia communitas?

¶ cum distinctione: Vel enim talis Communitas Syndicum, Oeconomum, aut Procuratorem generaliter ad negotia constitutum habet, vel non habet.

Si talem non habet, tum si sit Ecclesiastica, v. g. Monasterium ipse Prælati, aut (si causa sit ardua, & præjudicialis, quam Prælati solus sine Conventu agere, & defendere nequeat) cum Prælati major, seu principalis pars Conventus: vel si Communitas sit secularis, ij, per quos regitur Universitas, vel major pars illorum e. g. Consul, & Senatores per se, vel Procuratorem specialem in proprias animas Conventus, vel Communitatis jurare debent. Vivian. in c. 4. h. tit. Laym. *ibid.* n. 2. Barb. n. 4.

Si verò (quod omnino decens est, & aliquando etiam ab Episcopo in casu, quo Prælati id facere negligit, fieri potest) Communitas illa Syndicum, Oeconomum, aut Procuratorem generaliter ad causas Universitatis administrandas constitutum, eumque idoneum, & qui cause notitiam sufficientem possideat, habet, non Universitas, aut Prælati, vel Superior, sed ipse Syndicus, & quidem in animam suam jurare debet: neque opus est, ut de hoc speciale mandatum à Superiore, vel Communitate habeat.

Sumitur ex c. in pertractandis 3. & c. seq. h. tit. & notant Vivian. in c. 4. 6. § 7. eod. Valleng. hic §. 2. n. 3. Zœf. n. 3. Pirh. n. 15. König 11. Sannig c. 2. n. 9. cu n. communi. Idem dicendum de Tutoribus, Curatoribus, & alijs similibus personis, quæ alienarum rerum universalem administrationem habent, sive à Lege, sive à Judice sibi concessam; nam etiam hi jurare de calumnia in animam suam debent, etiamsi speciale mandatum de hoc non acceperint: & horum Juramentum sufficit, etsi eo casu non juret persona principalis, ut colligitur ex *Auth. principales fin.* & l. cum §. Judices 2. §. quod observari 2. C. h. tit. & ex communi docent Abb. in c. 3. h. tit. n. 4. Laym. *ibid.* n. 1. Barb. n. 4. Gonzal. n. 6. Wefenbec. C. h. n. 6. Valleng. §. 2. n. 3. Zœf. n. 3. Pirh. n. 16. König n. 11. Schamb. n. 8. Wiest. n. 9.

Ratio est, quia hi, qui legitimam, & generalem administrationem habent, justitiam causæ melius scire præsumuntur, quàm ij, quorum res, & negotia administrant. Igitur par est, ut illi de calumnia jurent, cum hoc Juramentum ad credulitatem de Justitia causæ directum sit, ut insinuat §. quod observari cit.

Excipitur 1. si minor personam standi

in Judicio habeat, ut in causis spiritualibus: item filius, in causis Castrensibus; nam hi vel ipsimet per se, vel per Procuratorem in animam suam jurare debent, ut ex Bartolo notat Laym. l. cit. n. 2. Excipitur 2. si Syndicus, Curator, vel alius Administrator causæ statum non satis cognitum habeat; tunc enim ad liti contestationem, & multo magis ad Juramentum Calumniæ admitti non debet, priusquam in causa satis instructus sit c. in pertractandis cit. Abb. *ibid.* n. 2. Laym. n. 3. Pirh. n. 17. Excipitur 3. si persona principalis causam melius nôsse censeatur, quàm Syndicus, vel Administrator; tunc enim distinguendum est, an merita causæ melius noverit, an solum ea, quæ facti sunt. Si primum, principalis jurabit de calumnia, modo stare per se in Judicio possit. Ita Laym. n. 4. Pirh. n. 17. cit.

Si secundum, iterum distinguendum est, an persona principalis sit persona perfecta, an verò solum imperfecta, & imbecillis discretionis, ut minor, prodigus &c.

Si prius, nihil prohibet etiam ab ipso Juramentum calumniæ exigere. Si posterius, admitti potest ad Juramentum de veritate dicenda super positionibus, & interrogationibus Judicis. Bartol. in §. quod observari cit. n. 9. Abb. in c. 6. h. tit. n. 1. Laym. n. 4. cit.

Quæritur 10. an etiam Procurator particularis admitti debeat ad præstandum Juramentum Calumniæ?

¶ Affirmative, siquidem speciale mandatum habeat. Ita habetur c. fin. h. tit. in 6. & docent Vivian. *ibid.* Henr. Canif. Sum. h. tit. §. 3. Laym. in c. 2. eod. in 6. n. 2. Gaill. l. 1. obs. § 3. n. 1. § 2. Pirh. hic n. 20. König n. 11. Sannig c. 2. n. 7.

Et quidem, nisi Procurator ejusmodi ab Universitate sit constitutus, vel ex officio Judicis parti datus, edere debet duplex Juramentum Calumniæ, unum in animam domini ex ejus mandato, alterum in animam propriam, & nomine suo, ut cum *cit.* adverit Franc. in c. 2. h. tit. in 6. n. 2. § 5. Marant. p. 6. de Juram. calum. n. 8. Wefenbec. C. h. tit. n. 3. fin. Valleng. hic §. 2. n. 2. Haun. tom. 5. tr. 3. n. 474. Wagnereck in c. 1. h. tit. not. 2. & alij passim. Estque hoc verum, etsi partes principales de calumnia jam juraverint, ut statuitur c. in appellationis 2. §. procuratores h. tit. in 6. & tradunt Wefenbec. l. cit. n. 6. Valleng. n. 2. cit. Wiest. hic n. 10. Et ratio est, quia etiam Procurator calumniari potest; imò, ut notat Ummius, ipsi plerumque melius calumniari nôrunt, quàm principales: unde ne causas injustas defendendas suscipiant, etiam ipsi coërceri religione Juramenti debent.

Dixi 1. nisi ab Universitate sit constitutus; nam si ab Universitate sit constitutus, sufficit, si juret de calumnia in animam suam, sc. jurantis licet non juret in animam constituentis? Laym. in c. fin. h. tit. in 6. n. 1. Pirh. hic n. 21.

Dixi 2. vel ex officio Judicis parti datus;

datus; nam si ex officio Judicis parti datus est, licet jurare adhuc debeat quoad ea, quæ ad officium Procuratoris spectant, ad Juramentum tamen calumnie præstandum in animam propriam quoad merita, & justitiam causa compelli non potest arg. Reg. 24. de R. J. in 6. ibi: *Quod quis mandato facit Judicis, dolo facere non videtur, cum parere necesse habeat*: conf. non videtur calumniari, qui mandato Judicis alterius causam in sese suscipit. Gaill. l. 1. obs. 88. n. 4. Haun. n. 474. Pirh. hic n. 21. & novissimè Clariff. P. Schmier. de Process. Judic. c. 6. n. 28. Dixi 3. si speciale mandatum habeat; nam sine speciali mandato Procurator non potest jurare in animam constituentis, ut bene notat Vivian. in c. fin. h. tit. Marant. n. 8. cit. Gaill. obs. 83. n. 2. Passerin. in c. 3. h. tit. in 6. n. 2. Haun. tr. 3. n. 471. Honor. hic n. 5. Pirh. n. 20. Schamb. n. 11. Wiest. n. 10. & ratio est, quia sine speciali mandato procurator incertus erit, an dominus id verum esse sciat, vel sub Juramento interrogatus id verum esse assereret: adeoque periculo perjurij se exponeret. Addidi, in animam constituentis jurare non posse; nam ut jurare possit in animam suam, speciali mandato opus non habet. Ita Franc. in c. 2. h. tit. in 6. n. 5. fin. Haun. n. 460. Pirh. n. 22. Wiest. n. 11.

Quod dictum hic est de Procuratoribus, extendi, spectato Jure communi, debet etiam ad Patronos Causarum, & Advocatos; nam & isti jurare de calumnia debent ex dispositione Juris l. cum & Judices 2. in princ. C. h. tit. l. rem novam 14. §. patroni 1. C. de Judic. & ratio pugnat eadem; quia melius norunt calumniari, quam partes litigantes. Notat tamen hic Abb. in c. 1. n. 5. & ex eo Pirh. n. 23. istud hodie de consuetudine non observari, sed hujus loco in pluribus Curijs obtinere, ut Advocati, cum ad munus postulandi, seu advocandi admittuntur, præstent Juramentum generale, & ad omnes causas; & idem observatur etiam in Judicibus, qui non coguntur hodie jurare in singulas causas, sed sufficit eos jurare in principio officij sui. Wesenbec. C. h. tit. n. 6.

12. Queritur II. in quibus causis præstandum sit Juramentum Calumnie? præstandum est in causis omnibus, quæ in Judicium adducuntur, per textum expressum l. in omnibus 1. C. h. tit. Ratio est, quia in omnibus omnino causis concurrunt rationes istæ, propter quas Juramentum Calumnie fuit intentum.

Proceditque hoc 1. etiam in Causis criminalibus, ut habet Gloss. in c. 1. V. criminali. h. tit. Abb. ibid. n. 12. Pax Jordan. n. 21. Haun. n. 467. Pirh. n. 25. König n. 14. Et quidem de causis criminalibus civiliter intentatis certum est ob paritatem rationis. De causis criminalibus criminaliter intentatis, Ummius Process. D. 12. th. 10. n. 44. Gonz. in c. fin. h. tit. n. 12. Wiest. hic n. 22.

concedunt ob textum generalem l. in omnibus 1. princ. C. h. tit. & textum specialem c. inherentes 1. §. nos itaque eod. junctâ ratione, quia in criminalibus, quanto majori præjudicio, & periculo agitur, tanto cautius agendum, majoriq; studio calumnijs occurrendum. Contrâ de iisdem, maxime si capitales sint, negant Wesenbec. C. h. tit. n. 8. Brunnem. in l. 2. eod. princ. Zoesl. hic n. 5. Rationem dant; quia si in criminalibus præstari deberet Juramentum Calumnie, præstari hoc deberet, vel ab accusatore, vel à reo: non ab accusatore; quia hunc à calumniando sufficienter absterret subscriptio ad pœnam talionis, conf. supervacue Juramentum calumnie ab eo exigitur: non à reo; quia huic valde periculosa Juramenti hujus delatio futura est, cum ille, licet nocentissimus, tamen, ut vitam redimat, certò pejeraturus sit; ei autem, qui de perjurio suspectus est, Jusjurandum deferendum non est.

Accedit, quia in causis capitalibus aliquid dare, & sanguinem suum redimere licet. Igitur in his cogitur reus ad calumnie Juramentum non potest. Denique Juramentum calumnie est de credulitate, sive exstimatione; in criminalibus autem non de credulitate, sed de veritate, sive quod omnia, quæ in libello accusationis contenta sunt, vera sint, jurare oportet. Ego cum alijs, quos etiam sequitur Clariff. P. Schmier de Process. Judic. c. 6. n. 25. judico mediam tenendam viam, & dicendum in his causis Accusatorem generaliter ad jurandum de calumnia compelli posse; reum verò excusari ab illo juramento solum in causis capitalibus, in cæteris verò non capitalibus etiam ipsum ad id deponendum cogi posse. Probat hoc rationes allatæ, & textus, præsertim c. inherentes, ubi Clerici à tali Jusjurando (quando sc. litigant in causa propria) præstando non eximuntur in quacunq; causa sive civili, sive criminali. Ergo supponitur à non exemptis id præstandum esse etiam in causa criminali, nisi ubi periculum est perjurij, quod ex parte Rei solum est in causis capitalibus, non verò cæteris.

Procedit 2. etiam in causis spiritualibus; nam etsi in his olim non præstatur Juramentum Calumnie, ut patet ex c. litteras 2. h. tit. sed tantum Juramentum de veritate dicenda juxta c. dudum 54. §. partibus ibi: *præstato quoque Juramento de veritate dicenda, de elect.* Hodie tamen cum animadversum fuisset, etiam in his causis calumnias frequenter litigantibus irrogari, statutum est, ut etiam in illis tam de veritate dicenda, quam de calumnia Juramentum præstaretur, ut habetur c. si de calumnia 1. §. fin. h. tit. in 6. per quod proinde c. litteras cit. dispositio revocatur, & corrigitur.

Procedit 3. in causa Appellationis, prout decretum est c. in appellationis 2. princ. h. tit. in 6. Estque hoc verum, etsi in prima instantia de calumnia juratum fuerit, ut ibi-

ibidem habetur, & ratio probat, quia etiam in secunda instantia, seu causa appellationis calumniari aliquis potest.

Neque obstat, quod alias Juramentum hoc tantum semel præstandum sit in eadem causa, nec sæpius iterandum *Auth. in isto C. h. tit.* quia, ut explicat *Gloss. in l. 2. V. movisse C. h. tit.* Franc. in c. 2. eod. in 6. n. 1. Passerin. *ibid. n. 1.* Schamb. n. 15. *bic.* Wielt. n. 3. id intelligendum est tantum de eadem instantia; nam cum in secunda instantia alius sit Judex, & Tribunal aliud, novæque probationes, & defensiones in ea proponi debeant, etiam occasio calumniandi nova offertur, ut proinde ad eam tollendam juramenti de non calumniando præstatio nova meritissimè exigatur.

Procedit 4. in causis Summarijs, ut rectè advertunt Vallens. *bic. §. 3. n. 1.* Honorius n. 2. König n. 15. & alij plures. *Neque obstat*, quod in his causis remittantur alie solennitates, Jure humano duntaxat requiritæ; quia Juramentum calumnie non tam pro solennitate, quam pro integritate, & sinceritate Judicij excogitatum est; æquè autem causæ summarie, ac plenariè tractandæ integritatem, & sinceritatem Judicij desiderant: ut proinde utrobique de calumnia jurari debeat.

Procedit 5. in causis cæteris, sive parvis, sive magnis, sive ordinarijs, sive delegatis, & compromissarijs, quæ coram Arbitris tractantur; nam in his omnibus opus Juramento calumnie est *l. cum §. Judices à. §. sed quia 4. C. h. tit.* Duo solum excipiuntur causarum generà.

1. Causæ inquisitionum, & quando imploratur officium Judicis; tunc enim non juratur de calumnia. *Hiltrop. Process. Judic. p. 2. tit. 2. §. in quibus causis.*

2. Causæ notoriæ, & ubi non est opus probatione; nam ubi probatione opus non est, etiam Juramento calumnie non est locus. *Brunnem. C. h. tit. à n. 7.*

Quæritur 12. quando proponendum sit Juramentum Calumnie? *Idem* die de Juramento veritatis) per se loquendo præstandum est in principio litis, videlicet statim post litis contestationem, antequam Positiones ab Actore offerantur. Ita habetur *c. cum causam 6. h. tit. Auth. hoc Sacramentum, & l. cum §. Judices 2. princ. C. h. tit.* ibi: post narrationem & responsionem, i. e. litem contestatam, ut explicat *Gloss. marg. ibid. lit. A.* Ratio est, quia Juramentum ad totam litem, seu causam pertinet; causa verò propriè, non nisi post litis contestationem in judicium deducta censetur.

Dixi autem 1. per se loquendo; interdum enim Juramentum calumnie exigi etiam ante litis contestationem potest, videlicet casu, quo reus exceptionem dilatoriam opponit; tunc enim ab eo peti potest, ut juret, quod non causâ subterfugiendi Judicij excipiat, sed putans se justam causam habere. *Marant.*

p. 6. tit. de Juram. n. 5. Gaill. l. 1. obs. 55. n. 1. *Brunnem. in Auth. hoc Sacramentum C. h. tit.* *Laym. in c. 1. eod. n. 3.* Vallens. *bic. §. 3. n. 2.* Hoc tamen Juramentum, ut bene notat Passerin. *in c. 1. h. tit. in 6. n. 8.* ante contestationem litis datum ad particularia emergentia, & non ad totam litem, potius rationem Juramenti malitiæ habet.

Dixi 2. Statim: quod non ita intelligendum est, quasi Juramentum hoc fieri in continenti debeat; sed sufficit fieri parum post contestationem litis, ut tradit Barboza *in c. 6. h. tit. n. 3.* & ratio est; quia in tempore fieri dicitur, quod fit parum post tempus *l. lecta 40. ff. si cert. petat.* *Neque propterea*, quod non statim præstetur Juramentum istud, Processus Judicij vitiosus erit; nam in qualibet litis parte præstari potest, ut decernitur *c. si de calumnia 1. princ. h. tit. in 6.* donec in causa conclusum sit: imò etiam post conclusionem in causa, si ita necesse videatur, & antea præstitum illud non sit, exigere id Judex ex officio potest, usque dum feratur sententia, ut docent Joann. Andr. *in c. 1. cit. n. 2.* Franc. *ibid. n. 1.* Passerin. *n. 16.* Gaill. *obs. 84. n. 6.* Pirh. *bic. n. 28.* *Neque obstat*, quod post conclusionem in causa non admittatur probatio; quia Juramentum calumnie locum habere debet, ubicunque locum habet aliqua calumnie suspicio; hæc autem locum habet etiam post conclusionem in causa, quando factum per probationes non est ita notorium, ut tergiversatione aliqua celari nequeat.

Dixi 3. idem dicendum de Juramento veritatis: imò plus; nam Juramentum calumnie post conclusionem in causa pars à parte juxta communem non amplius potest exigere; potest verò exigere Juramentum de veritate dicenda, si antea omissum sit. Major adhuc est amplitudo Juramenti malitiæ; hoc enim in omnibus causis tam ante, quam post contestatam litem, sive præstitum sit Juramentum de veritate, aut calumnia, sive non, exigere Judex potest à partibus, nec semel tantum, sed quoties suspicio est, quod actor, vel reus malitiosè agat, aliquid proponat, vel excipiat, aut dilationem petat *c. litteras 13. x. propterea de restit. spo. liat. & c. in appellationis 2. §. in omnibus h. tit. in 6.* Ratio est, quia cautio specialis magis timetur, quam generalis. Est autem Juramentum de malitia species contenta sub generali Juramento de calumnia.

Quæritur 13. quo modo præstari Juramentum calumnie debeat? *1.* hoc Juramentum deferitur auctore Prætoris, seu Judicis *l. de pupillo 5. §. qui opus 14. & ibi Gloss. V. Prætoris ff. de nov. oper. nunt.* *2.* Coram eodem Judice *l. cum §. Judices 2. in princ. & Auth. principales C. h. tit.* vel si qui litigantium ad Judicem venire nequeunt, coram officialibus ab eodem Judice deputatis *Auth. principales cit.* *3.* Præsentè Adversario,

R 3

vel

velejus Procuratore *Auth. & l. cum & Judices cit. §. si autem abfuerit 3.* juncta Gloss. *V. absente.* 4. Publicè, nisi aliud exigat personarum qualitas, aut sexus verecundia: hinc excipitur mulier honestæ vitæ, quæ privatim, absente Adversario, coram Officialibus jurare potest ob verecundiam sexus *Auth. cit. §. mulier 3.* 5. Tactis SS. Scripturis, seu Evangelij *l. cum & Judices cit. princ.*

Excipiuntur 1. Episcopi, qui vel omnino non jurant, quando sc. sunt causæ ordinariæ, & leves, ut dictum est *num. 9.* vel si juramentum calumniæ propriè dictum præstant, non tactis, sed propositis tantum Evangelij, & manu pectori admota illud præstant, prout constat ex *c. fin. h. tit. & docet ibid. Abb. n. 3. Laym. n. 2. Barbof. n. 3. Gonz. n. 3. Pax Jordan. n. 43. Vallens. §. 2. n. 1. Pirh. n. 14. Wiest. n. 24.* Et hoc propter reverentiam Dignitatis Episcopalis. Imò ut *Barbof. l. cit. & Gonz. n. 11.* ajunt, hic jurandi modus non tantum Episcopis proprius, sed ex observantia indubitata omnibus Ecclesiasticis personis, sive sint Cardinales, sive Episcopi, sive alia in sacris constitutæ, communis est. Proceditque hoc de Juramento in Judicio, & quando causa non est ardua, & gravior; nam extra judicium, quando personæ ejusmodi jurant, & fidei professionem faciunt, indubitatæ consuetudinis est, ut etiam Episcopi illud faciant tactis Evangelij. Similiter tactis Evangelij jurare debent, quando causa, de qua agunt, est magis ardua, & gravior, uti est abjuratio Schismatis *can. quoties 9. caus. 1. q. 7. Abb. in c. fin. cit. n. 6. Gonzal. ibid. n. 11. Pirh. hic n. 14. Sannig. c. 2. n. 6.*

Excipiuntur 2. Judæi; nam hi, quando cum Christianis litigant, non super Evangelij (quia cum his non credant, facile pejerant) sed super tacto, vel proposito Decalogo, aut Lege Moylis jurare debent. *Jordan. n. 46. Wiest. n. 25.* qui tamen movent, eos, si quando per Christum aut tactis Evangelij jurarent, ad juramenti observantiam compellendos.

Excipiuntur 3. ex recepta consuetudine quivis alij litigantes; nam hodie, ut advertit *Wesembec. C. h. tit. n. 8.* sufficit apud acta jurari.

Quæritur 14. quæ sit poena nolentis jurare de calumnia? *iv.* regulariter loquendo, si detrectans jurare de calumnia, sit Actor, instituta actione cadit; si verò reus, pro confessio habetur, prout deciditur *c. fin. §. poena h. tit. & l. cum & Judices 2. §. quod si actor 6. & seq. C. eod.*

Dixi 1. regulariter loquendo; dantur enim casus, in quibus poena ista vel omnino non incurritur, vel limitatè solum. Et talis est

1. Si causa sit criminalis; nam in his requiruntur probationes luce meridiana clariores, ut reus condemnetur; conf. non sufficit, quòd recusaverit jurare de calumnia;

imò si causa sit capitalis, ut *num. 12.* dictum est, juramentum istud ne quidem deferri eidem potest. *Vall. hic §. 4. n. 3. Brunnem. in Auth. in isto C. h. tit. n. 3. Haun. tom. 5. tr. 3. n. 469.*

2. Si causa sit spiritualis, & beneficialis, ut cum agitur de Decimis, de Jure patronatus, vel aliquo Beneficio; tunc enim reus detrectans Juramentum Calumniæ pro confessio quidem habetur in præjudicium suum, non autem in commodum actoris, ne per hoc detur vitiosus in Beneficium ingressus *c. beneficia 1. de R. J. in 6.*

3. Si recusetur in puncto solum incidente, vel emergente; tum enim nec Actor meretur cadentiam in tota causa, nec reus habetur per omnia pro confessio, sed tantum in illo puncto incidente, vel emergente. *P. Schmier de Process. Judic. c. 6. n. 51.*

4. Si tam actor, quam reus jurare recusarent; tunc enim locum poena ista habere non posset, quia unius damnatio alteri victoriam daret, & propterea tunc Jux in alio punire eos non posset, quam non procedendo ad ulteriora in lite. *Passerin. in c. 1. h. tit. in 6. n. 12.* 5. Quando nolens jurare jam perfectè probasset; quia ut *n. 12. in fine* dictum, ubi probatione opus non est, etiam Juramento calumniæ non est locus. *Honorius hic n. 7.*

Dixi 2. causâ cadit, & pro confessio habetur: ad quam poenam incurrendam opus est sententiâ Judicis, per quam actore recusante reus absolvatur ab intentata sibi actione; vel si reus jurare nolit, tanquam confessus actori condemnetur juxta Libelli petitionem. Ita *Vivian. in c. fin. h. tit. Laym. ibid. n. 3. Barbof. n. 5. Gaill. l. 1. obs. 36. n. 1. Brunnem. in Auth. in isto C. h. tit. n. 4. Vallens. hic §. 4. n. 1. Zoef. n. 8. Pirh. n. 31. König n. 27.* & communissima cæterorum. Colligitur ex textibus utriusque Juris, Civilis *Auth. principales cit. §. fin.* ubi dicitur: *si quis autem litigantium prædictum Jusjurandum præstare noluerit, per sententiam Judicis actor casum actionis, reus condemnationem sustineat: quod repetitur l. cum & Judices cit. §. quod si actor 6. & seqq. Canonici autem c. fin. §. poena h. tit. ubi dispositio istius poenæ concipitur per verba Imperativi modi, *Cadat à causa, habeatur pro confessio:* quibus loquendi formulis poena non imponitur ipso Jure, sed imponenda decernitur, ut notat *Vivian. l. cit. in fin. & ita in Camera observatur teste Gaill. l. cit.**

Atque hinc *Sequitur 1.* quòd si reus vel actor, qui prius recusavit subire Juramentum calumniæ, se postea offerat ad illud præstandum, purgare moram, & contumaciam, poenamque istam evitare possit, modò Juramentum hoc præstet ante sententiam illativam istius poenæ. *Abb. in c. fin. cit. n. 19. Laym. ibid. n. 3. Gaill. l. 1. obs. 36. n. 2. Brunnem. in Auth. in isto C. h. tit. n. 5. Passerin. in c. 1. eod. in 6. n. 12. Vallens. hic §. 4. n. 3. Honor. ibid. n. 7. König n. 28. Schambog. n. 17. Wiest. n. 27.*

n. 27. & ratio est, quia in poenis Legalibus mora purgari potest ante sententiam. Sequitur 2. si ante sententiam declaratoriam hujus poenae moriatur actor, vel reus, qui Juramentum calumniae recusavit, haeredes eorum prosequi causam posse, modo ipsi hoc Juramentum praestent; quia poena legalis ob contumaciam defuncti decreta, ad haeredes non transit l. ejus, qui delatorem 29. princ. ff. de Jur. fisci. l. un. §. fin. ff. si quis jus dicenti Esc. Gaill. l. 1. obs. 26. n. 6. §. 7. Bocer. class. 5. D. 8. th. 26. Blum. Process. Camer. tit. 72. n. 14. Layman. in c. fin. h. tit. n. 5. Vallenf. hic §. 4. n. 2. Honor. n. 7. König n. 28. Schambog. n. 17. Wiest. n. 27.

An poena haec, quam incurrit recusans praestare Juramentum calumniae, etiam incurritur ab eo, qui recusavit Juramentum malitiae, dubitari potest: & rationem dubitandi facit paritas rationis. Sed respondendum est negativè; nam poenae sunt restringendae, neque extendendae ob paritatem rationis juxta Reg. 49. in 6. nuspian autem in Jure poena recusantium jurare de calumnia extenditur ad recusantes jurare de malitia; est enim c. in appellationis 2. §. fin. h. tit. in 6. mentio fiat de hoc Juramento, nulla tamen ibidem poena exprimitur. Atque hinc aliqui putant infligendam arbitrariam juxta illud: Quoties poena certa à Lege non est expressa, & determinata, tunc officio Judicis arbitrariam, seu extraordinariam imponendam, ut habetur l. de his 1. §. expilatores 1. ff. de effractor. & docet ibidem Bartol. Alij putant respectu illius articuli, super quo pars petit jurari de malitia, reum recusantem haberi pro confesso: & addunt, non recipiendos articulos actoris, & exceptiones Rei, aut attendendos à Judice, etsi relevantes sint, si de malitia jurare jussi recusent jurare: & hanc sententiam in Camera observari testatur Gaill. l. 1. obs. 37. n. 2.

16 Quaritur 15, an contumacia Procuratoris, vel alterius Administratores, si is jurare de calumnia detrectet, noceat domino, & poenae Juris supra dictae locum adversus eundem faciat? Affirmat Vallenf. hic §. 4. n. 4. & in puncto Juris verius esse judicat König ibid. n. 30. idque ex multiplici argumento. 1. c. Imperatorum 4. h. tit. in quo perspicue decernitur, Juramentum calumniae per se, vel per Procuratorem esse praestandum, nisi à causa sua quis decidere velit. 2. c. fin. de confess. in 6. in quo specialiter de Procuratore disponitur, ipsum pro confesso haberi, si respondere jussus non respondeat. 3. Procurator Lege jubetur jurare in animam suam, uti dictum est n. 10. §. 11. igitur eadem Lex videtur velle, ut si non juret, in poenam incidat; alioquin juramentum calumniae nullum produceret effectum, & Lex non rebus, sed verbis posita esset contra id, quod habetur l. 28. C. de usur. 4. Confessio expressa tutoris, vel administratoris nocet

pupillo, ut docet Bartol. in l. 2. §. 2. C. h. tit. n. 6. sed taciti, & expressi est eadem vis. Ergo eidem nocet etiam confessio tacita, seu jure praesumpta, qualis est recusatio Juramenti. 5. Si recusatio Juramenti non noceret domino, nullus litigaret cum Procuratore; quia Principalis per ejus gesta non obligaretur in praedictum suum, sed tantum in favorem: quod videtur iniquum esse; semper enim deterioris conditionis esset, qui cum ejusmodi Procuratore litigaret in persona propria. 6. Domino prodest Procuratoris solertia. Igitur nocere eidem debet etiam illius culpa, & contumacia.

Sed his non obstantibus, dicendum, contumaciam Procuratoris non nocere Domino, ac proinde pupillus, & quicumque alius, cujus causa agitur, non propterea causam cadit, vel pro confesso haberi debet. Durand. in specul. tit. de Juram. calum. v. 5. n. 4. Abb. in c. fin. hic n. 21. Laym. ibid. n. 4. Gaill. l. 1. obs. 39. n. 4. §. 5. Rosbach. prax. Civil. tit. 50. n. 15. Engl. hic n. 2. Pirh. n. 34. Schamb. n. 19. Wiest. n. 30. & novissimè Clariff. P. Schmier de Process. Judic. c. 6. n. 66. Sumitur ex l. un. §. 2. ff. si quis jus dicenti non obtemp. ibi: si procurator tuus, vel tutor, vel curator jus dicenti non obtemperavit, ipse punitur, non dominus, vel pupillus. Ratio est, quia factum Procuratoris, quod merè personale est, non nocet domino; culpa enim suam debet tenere auctoritatem. Atque recusatio Juramenti Calumniae, à procuratore praestandi, est factum merè personale, & Procuratorem duntaxat, non principalem respicit, postquam is praestationem illius Procuratori mandavit. Ergo & c. Conf. quia supradicta poena supponit, & requirit delictum. Hoc autem in Procuratore est, non verò in Domino; quia hic non censetur mandasse delictum. Ergo & c. Sufficiet ergo, si Procuratori nolenti jurare de calumnia audientia denegeret arg. l. rem non novam 14. & l. sancimus 15. C. de Judic. Imò idem Procurator ob contumaciam suam poenam aliquam pecuniariam multari poterit, ut in Camera observatum testatur Gaill. l. cit.

Argumenta contraria non difficilem resolutionem habent. Ad 1. ibi sermo est, quando tam Praelatus, quam Conventus recusant praestare Juramentum in Judicio, vel constituere Syndicum aptum ad jurandum, cum de Jure deberent; nam ob talem contumaciam, seu culpabilem omissionem, aut cunctationem, sicut ob alia delicta totius Corporis, seu Collegij meritò punitur ipsa Ecclesia, eoque sibi nocet, ut l. cit. advertit Abb. & ratio est, quia Praelatus cum Conventu, seu Capitulo ipsam Ecclesiam, vel Monasterium representant. Ad 2. textus c. cit. ad praesentem controversiam, ut optime notat P. Schmier de Process. Judic. c. 6. n. 68. applicari non potest; quia supponit evidenter Juramentum calumniae jam esse pra-

præstitum, & tantum loquitur de casu, quo Procurator recusat respondere ad articulos positionales, quæ culpa Procuratoris realis est, ipsamque litem respicit, & Dominum onerat. *Ad 3.* Lex imponens poenam ob recusatum Juramentum calumniæ effectum habere debet, qui æquitati congruat; non est autem æquum, ut contumacia Procuratoris noceat Domino in rebus magni præjudicij, qualis est lite cadere, aut pro confesso haberi, nisi contumacia hæc ex mandato Principalis proveniat. *Ad 4.* cum dicitur, quod taciti, & expressi sit eadem vis, id intelligendum est, quando consensus tacitus oritur ex natura rei, seu actus, non verò, quando Juris fictione, seu præsumptione in poenam delicti est introductus: unde hoc casu locum potius habebit *Reg. 76. in 6.* quæ dicitur, quod *delictum persone non debeat in detrimentum Ecclesie redundare.* *Ad 5.* dico sufficienter caveri indemnitati alterius partis, si Procurator, recusans præstare Juramentum calumniæ, non audiatur in ea causa. *Ad 6.* Principalis Procuratorem dat, non ad delinquendum, sed litem suo nomine movendam, & prosequendam: unde mirum non est, quod solertia hujus Principali proficit, non autem obfit culpa.

¹⁷ *Quæritur 16.* utrum jurans de calumnia à solvendis expensis liberetur? Affirmant Accursius, Bartolus, & alij ex ratione, quia causa solvendi expensas fundatur in temeritate litigantis. Hæc autem non præsumitur, ubi præsumptio calumniæ cessat; ista cessat, quando Juramentum de calumnia præstitum est. Ergo &c.

Sed tenenda est sententia negativa, quam etiam defendunt Abb, in *c. 5. de dol. & contum. n. 21.* Covar. *pract. quest. c. 27. n. 1. v. secundo.* Ummius *de Process. D. 12. n. ult.* Oldendrop. *class. 6. art. 12.* Schamb. *inst. de poen. tem. litig. §. 1. queres 9.* quos citant, & sequuntur P. König *hic n. 26.* & P. Schmier *de process. Judic. c. 6. n. 72.* totusque mundus, si fides est Saliceto apud Covar. *l. cit.* Ratio est 1. quia generalis est regula, temerarium litigatorem in expensas victori condemnandum esse; potest autem temerarius litigator esse, etiam qui juravit de calumnia, cum aliud sit temeritatis, aliud calumniæ infirmulari. 2. Si Juramentum calumniæ liberaret à solvendis expensis, victus victori nunquam condemnari in expensas de Jure Civili posset; quia hoc Jure Juramentum hoc ne quidem tacite remitti potest, conf. semper, & in omni causa præstatur. 3. Qui temerè litigasse convincitur, vel id dolo fecit, vel ignorantia. Si dolo, Juramentum præstitum à poena eundem non liberat, sed hæc potius auget ob perjurium temeritati adjectum: si ignorantia, ista, cum Juris, aut facti proprii sit, non excusationem, sed coercitionem meretur, tantoque magis, quanto plures molestias, & sumptus ex parte victoris frustraneè causavit. Ergo &c.

Ex quo sequitur ad Argumentum contrarium; quia expensæ non solvuntur ob calumniam tantum, sed ob temeritatem litigandi, quæ adesse potest, etsi absit calumnia.

TITULUS VIII.

De Dilationibus.

SUMMARIUM.

1. Definitio Dilationum, earumque varietas.
2. 3. 4. 5. 6. Natura, & proprietates Dilationis Citatorie.
7. 8. 9. Dilatio Deliberatoria quid, quanta, & an peremptoria?
10. Dilationes Recusatoria, seu Declinatoria.
11. Dilationes Probatoria.
12. Forma illas dandi, & concedendi.
13. Spatium illarum.
14. In causis Civilibus sunt Peremptoria.

15. In criminalibus dantur reo tres, auctori due.
16. 17. Aliquando plures etiam in Civilibus.
18. An prorogari possint?
19. Dilationes Allegatoria.
20. Definitoria.
21. Executoria.
22. 23. 24. Effectus Dilationum.
25. 26. 27. Computatio.

Lite contestata, & Juramento Calumniæ utrinque præstito, solent litigantes petere inducias, & Dilationes, Actor quidem ad probandam intentionem suam, Reus verò ad respondendum petitioni Actoris, & exceptionem, si quam habet, probandam. Hinc merito Titulus iste de Dilationibus hoc loco subjungitur, quamvis aliquæ Dilationes etiam

ante contestationem litis, & Juramentum de Calumnia petantur, & concedantur. Est autem Dilatio, de qua hic agitur, assignatio certæ diei, vel termini, intra quem actus Judicialis peragendus est, justo temporis intervallo facta. Ita quoad rem omnes. Dilationum aliæ sunt *Legales*, quæ à Lege (vel etiam Statuto, Consuetudine, aut stylo Curie) conceduntur; sic concedun-